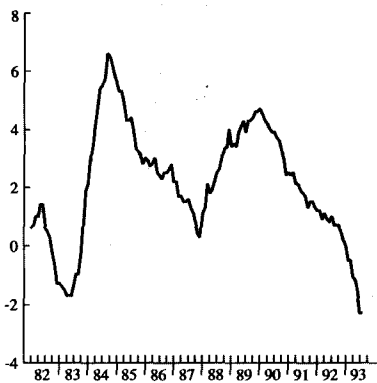

Productie industrie

Het volume van de industriële productie over de eerste acht maanden van dit jaar was bijna 3% kleiner dan in dezelfde periode van vorig jaar. In figuur 1 is de ontwikkeling van de volumegroei over een langere periode weergegeven als procentuele jaar-mutatie van het voortschrijdend twaalfmaands-gemiddelde. Hierbij is dit gemiddelde geplaatst aan het eind van de periode. In januari 1990 werd een top bereikt (4,7%). Hierna zijn de groeicijfers voortdurend afgenomen. Na een periode van ruim negen jaar met uitsluitend positieve groeicijfers dook in februari 1993 de

Figuur 1. Productie industrie, volume, procentuele jaar-mutaties van het voortschrijdend 12-maands-gemiddelde

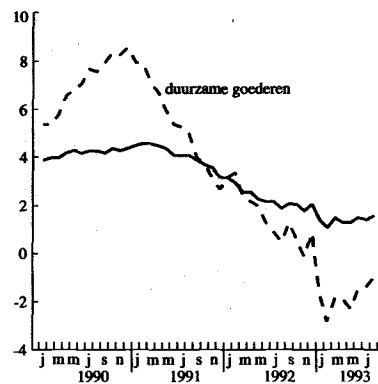

trendmatige volumegroei onder de nullijn. De neergaande trend zette in de daarop volgende maanden door. De meest recente cijfers geven dalingen aan die sinds 1975 niet meer zijn voorgekomen.

Consumptie

In tegenstelling tot veel andere conjunctuurindicatoren blijft de binnenlandse consumptie groeien (figuur 2). Vergeleken met de overeenkomstige maand van vorig jaar bedroeg de volumetoename in juli 3% en in augustus 2%. In de eerste acht maanden was de consumptie 1% groter dan in hetzelfde tijdvak van vorig jaar. De uitgaven aan voedings- en genotmiddelen lagen nagenoeg op hetzelfde niveau als een jaar eerder. De aankopen van duurzame consumptiegoederen namen af (-3%).

Figuur 2. Binnenl. consumptie gezinnen, volume, %-jaar-mutaties van het voortschrijdend 12-maands-gemiddelde

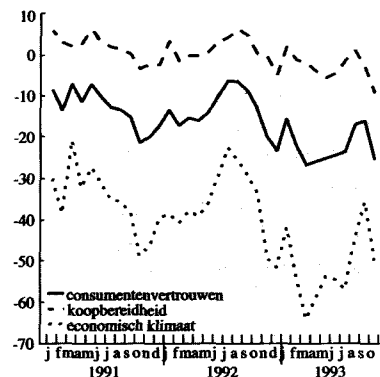

Vooral de terugvallende aankopen van auto's drukten dit cijfer. Augustus is de enige maand in 1993 waarin, vergeleken met dezelfde maand van vorig jaar, meer nieuwe auto's werden gekocht. Door de ontwikkelingen bij de categorie overige goederen en diensten (zoals verwarming, verlichting, water, vervoer en communicatie) nam de totale binnenlandse consumptie in de eerste acht maanden toe. Zowel de toeristische uitgaven van buitenlanders in Nederland als die van Nederlanders in het buitenland zijn fors gedaald.

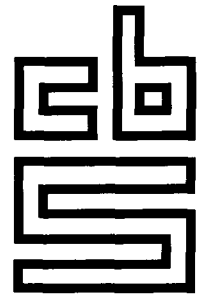
Consumentenvertrouwen

Volgens het Consumenten Conjunctuuronderzoek is het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkeling van de economie in oktober ten opzichte van september sterk afgenomen (figuur 3). Op de vijf vragen die aan de indicator van het consumentenvertrouwen ten grondslag liggen, werden per saldo 26% meer negatieve dan positieve antwoorden gegeven.

Figuur 3. Consumentenvertrouwen, saldo van positieve en negatieve antwoorden in % van het totaal

ven. In september was dit saldo -16%. In de periode maart-september van dit jaar nam het vertrouwen voortdurend toe. De stijging in deze periode werd in oktober bijna volledig teniet gedaan. Het is overigens niet ongewoon dat het vertrouwen van de consumenten in oktober terugvalt. Ook in de drie voorgaande jaren werden dalingen waargenomen. Het verschil tussen september en oktober was dit jaar echter bijzonder groot. Vooral de beantwoording van de twee vragen naar de algemeen economische situatie was veel negatiever dan in september.

Faillissementen

Het aantal uitgesproken faillissementen blijft stijgen. In september werden 14% meer faillissementen uitgesproken dan een jaar eerder. Over de eerste drie kwartalen van dit jaar kwam het aantal uit op bijna 5 duizend. Dit is een stijging van 34% ten opzichte van dezelfde periode van vorig jaar. Toenemingen deden zich voor in alle provincies van Nederland. In Friesland en Groningen werden de grootste stijgingen waargenomen (resp. 55% en 46%). In deze provincies gaat het echter om relatief kleine aantallen faillissementen. Drenthe kende het kleinste accres (+3%).

Alle onderscheiden bedrijfstakken gaven in de eerste negen maanden van 1993 een stijging te zien. De grootste stijgingen deden zich voor in de bedrijfstak landbouw en visserij (+55%) en in de industrie (+43%).

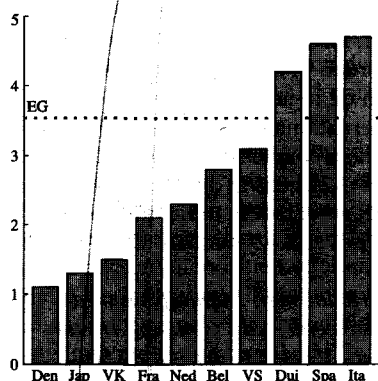
Buitenland

Prijzen gezinsconsumptie

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor Nederland was in september 1,8% hoger dan een jaar eerder. Dit is het laagste stijgingspercentage na december 1989. In figuur

4 is de ontwikkeling van de prijzen weergegeven voor een aantal landen. Over de eerste acht maanden van 1993 kende Denemarken de laagste inflatie. Ook in Japan en het Verenigd Koninkrijk (VK) waren de prijsstijgingen beperkt. Het Nederlandse inflatiecijfer lag in de genoemde periode ruim 1% onder dat van de Europese Gemeenschap als geheel. In Duitsland lag de inflatie boven de 4%. Spanje en Italië kenden veruit de

Figuur 4. Prijsindex gezinsconsumptie, procentuele mutaties januari-augustus 1993 t.o.v. januari-augustus 1992

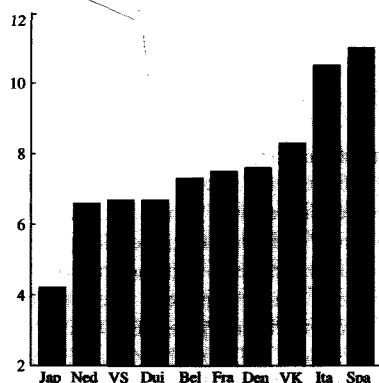
hoogste stijgingspercentages. In vergelijking met vorig jaar is de inflatie in vrijwel alle landen afgenomen. In Duitsland en de Verenigde Staten nam de inflatie juist iets toe.

Lange-termijnrente

Het rendement op staatsobligaties, indicator voor de lange-termijnrente, bedroeg in Nederland in september gemiddeld 6,0%. De lange rente in ons land heeft sinds vorig jaar een dalende tendens.

In figuur 5 worden de lange termijnrentepercentages van een aantal landen onderscheiden. Gemiddeld over de eerste acht maanden van dit jaar kende Japan de laagste rentevoet. In een aantal andere landen, waaronder Nederland, lag de rentevoet tussen de 6,5% en 8%. In het VK was de rente relatief hoog; daarentegen was de inflatie in dit land vrij bescheiden. Italië en Spanje vormen uitschieters met rentevoeten boven de 10%. De inflatie in deze twee landen was eveneens betrekkelijk hoog. Voor alle in de figuur onderscheiden landen lag de rente over de eerste acht maanden van dit jaar onder het niveau van 1992.

Figuur 5. Lange-termijnrente, gem. januari-augustus 1993 in procenten

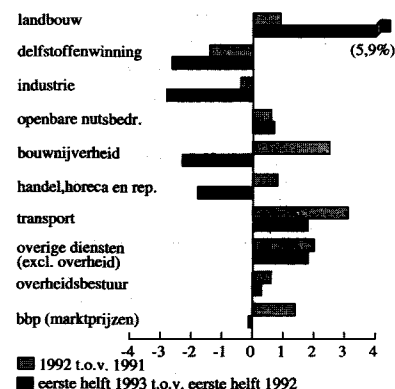
Focus: groei economie stagneert

Het volume van het bruto binnenlands product (bbp) was in het tweede kwartaal een fractie groter dan in het overeenkomstige kwartaal van 1992. In het eerste kwartaal heeft zich een geringe daling voorgedaan. Na 1989, toen het bbp met bijna 5% toenam, zijn de groeicijfers vrijwel voortdurend afgenomen. Het relatief grote accres in het eerste kwartaal van 1992 wordt grotendeels verklaard door het gunstige weer en de extra (schrikkel)dag.

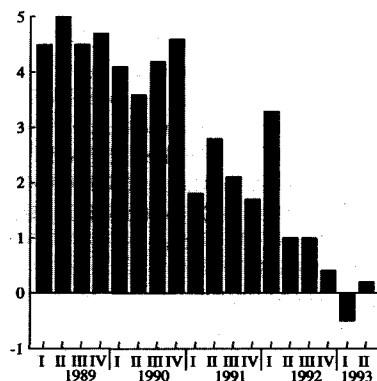
Het op peil blijven van het volume van het bbp in de eerste helft van dit jaar is met name toe te schrijven aan de bijdrage van de landbouw en van enkele bedrijfstakken in de dienstensector. Bij de landbouw gaat de relatief sterke volumegroei in de eerste helft van dit jaar (bijna 6%) echter gepaard met een nog sterkere waarde-daling (-9%). Door deze tegengestelde ontwikkeling blijft, ondanks de

grotere bedrijvigheid, het bedrijfsresultaat achter. In het eerste halfjaar gaf de industrie de grootste daling van alle bedrijfstakken te zien. Ook de bouwnijverheid haalde niet het productievolume van de eerste helft van 1992. De handel, horeca en reparatiebedrijven hebben in het eerste halfjaar eveneens te kampen met een teruggang in de toegevoegde waarde. De transportsector geeft, vergeleken met de eerste helft van vorig jaar, in volume een groei te zien. Wel blijft de toename duidelijk achter bij de groei die in voorgaande jaren werd gerealiseerd. De productie van de overige dienstverlening blijft toenemen. Hierbij valt op dat de groei in de niet-commerciële diensten die van vorig jaar zelfs overtreft.

Figuur 7. Procentuele groei bbp naar bedrijfstakken, volume

Figuur 6. Bruto binnenlands product, volume, procentuele kwartaalmutatie t.o.v. voorgaand jaar

Deze bijdrage is ontleend aan het *Conjunctuurbericht*, nr. 10-93, dat wordt samengesteld door de hoofdafdeling Nationale Rekeningen van het CBS.